

KULTURA ŽIVLJENJA | KVART | NOVOSTI |

Socijalna skrb na desnoj ruci: tko danas govori u ime radničkih prava?

AEM istraživanje, III. dio – desnica kao novi zaštitnik socijalnih vrijednosti

Vid Jeraj

23. studenoga 2025.

U Hrvatskoj, gdje su potresi razotkrili duboke pukotine ne samo u zgradama nego i u društvenim odnosima, socijalna kohezija više nije pretpostavka političkog djelovanja. Umjesto solidarnosti, sve češće svjedočimo fragmentaciji klasa, generacija i identiteta. A ono što je nekoć bila prirodna domena ljevice, danas sve češće artikulira desnica.

Obnova nakon zagrebačkog i banijskog potresa pokazala je koliko su institucije nemoćne pred sitnim i lokalnim interesima. Kućni savjeti, umjesto da budu jezgre zajedništva, postali su mjesta ucjene i privatne koristi. Volonterski val solidarnosti iz 2020. godine splasnuo je pred birokratskim labirintima i političkom nebrigom. Socijalna pravda nije nestala, samo se povukla iz javnog diskursa. U tom vakuumu, desnica je prepoznala priliku. Most, Domovinski pokret i srodne inicijative sve češće govore o radničkim pravima, zaštiti domaće proizvodnje i borbi protiv elita. No taj diskurs nije klasno utemeljen, već kulturno i nacionalno kodiran. Radnik je „naš”, migrant je „stranac”, a socijalna pravda postaje pitanje identiteta, ne jednakosti.

fotografija: Marta Ožanić

Primjer je stav o migrantima, jer kada se izjednače pozicije Mire Bulja i Katarine Peović, ljevica gubi jasnoću. Umjesto univerzalne solidarnosti, nudi se oprez, pa i otpor. Time se briše razlika između lijevog i desnog populizma. Možemo!, SDP i druge lijeve stranke sve teže artikuliraju socijalna pitanja. Radnička klasa je raspršena, sindikati oslabljeni, a terenski rad zamijenjen konferencijama. Ljevica se sve češće bavi kulturnim temama, dok desnica govori o kruhu, stanovima i sigurnosti. U tom obratu, ljevica gubi emocionalnu vezu s biračima.

Nakon vala nemira romskih maloljetničkih izgređenika s ruba Zagreba krajem ljeta i početka jeseni, vršnjačko se nasilje domino-efektom preusmjerilo do samog Trga bana Josipa Jelačića, a napad je preusmjeren na posjetitelje Interlibera i došljake iz drugih gradova i zemalja. Slični obrasci vidljivi su i u Sloveniji, gdje se nasilje prema romskoj manjini i ubojstvo bosanskog vozača gradskog prijevoza uklapaju u novu sliku urbanog identiteta, kao nečega nesigurnog, fragmentiranog, čak i naoružanog. U Srbiji, pritisak na Vučićev režim stvara prostor za desne narative o “zaštiti naroda” pred vanjskim prijetnjama.

Budući da perspektive budućnosti ne nude jasnoću, vratimo se u proljeće 1965. godine. Tragični događaj oko prelazne karte u zagrebačkom tramvaju tada je polučio nastanak epske pjesme „*Kënga e Zagrebit*”, autora Augustina Ukaja iz Đakovice. Istih je godina nastao i guslarski klasik na temu atentata na predsjednika Kennedyja u Dallasu.

pratnju dvožičane tamburice *cifteli* (alb. dvije žice) i nosi u sebi ton elegije i dokumenta.

Augustin Ukaj – Kënga e Zagrebit

Širi kontekst tog godišnjeg doba bila je elementarna nepogoda: Zagreb je već 23. listopada 1964. bio poplavljen, a *Vjesnik* je sve do lipnja 1965. izvještavao o poplavama u Vukovaru i Apatinu. Bila je to 20-godišnjica velike pobjede nad nacizmom u Drugom svjetskom ratu, Tito gostuje u Berlinu, u Moskvi se stoječki vozi s Brežnjevom u modificiranom kabrioletu, a stiže održati i govor na Plenumu CK SKJ. A s naslovnice *Vjesnika*, usred te mini-turneje početkom svibnja, debelim slovima poručuje: „Moramo se obračunati sa svime što je primitivno i zaostalo.”

Baš kao „Veliki Drugi”, kako bi rekao Žižek, pozivajući se na Staljina i Trampa ili na likove iz klasika nezavisnog distopijskog filma *“They Live”*, Titovi iktusi usmjereni na gospodarstvo u stanju elementarne nepogode funkcioniraju kao ideološki fetiši, objekti koji „znaju umjesto nas” i time nas oslobađaju odgovornosti. YouTube arhiva bilježi 40-ak verzija *“Kënge e Zagrebit”*, od kojih neke mijenjaju kontekst i smještaju ga u vrijeme Kosovskog rata za neovisnost, dok se danas kao “standard”, ova najslušanija zagrebačka pjesma na platformama, izvodi i na svadbama. Pjesma tako prelazi iz dokumenta u mit, iz lokalne tragedije u kolektivnu memoriju. Seting Zagreba tih godina bio je gotovo apokaliptičan: gradske su se četvrti preseljavale s jednog na drugi kraj grada, s Trnja u Dubravu. Migracije stanovništva bile su ne samo nužnost, već i prilika za novu vrstu solidarnosti.

Danas, međutim, pritisak na socijalnu pravdu dolazi iz drugog smjera. Ulaz migranata na tržište rada u zapadnoeuropskim zemljama uvjetuje (dobro) poznavanje službenog jezika, no u Hrvatskoj je takav prijedlog eventualno usmjeren ka poznavanju njegovih osnova. Što u praksi znači, da kupci u dućanima migrantske blagajnice često uče hrvatski, ako ne i engleski. Kraći neformalni programi učenja hrvatskog kao stranog jezika preko Hrvatskog zavoda za zapošljavanje traju najmanje 70 sati te su prilagođeni sektorima građevinarstva, turizma i ugostiteljstva, prerađivačke i prehrambene industrije, zdravstvene i socijalne skrbi,

fotografija: Marta Ožanić

Asimilacija se pak odozdo ne događa kroz zajedništvo, već kroz inerciju, jer nije svatko raspoložen za to... Istraživanje Instituta za migracije, provedeno na uzorku od 1000 građana i prikupljeno telefonskim uzorkom, objavljeno 20. studenog na stranicama HRT Hr, ukazuje na rast kritičnosti u odnosu na prethodnu godinu – potpuno nezadovoljstvo prisutnošću stranih radnika izražava 20,63 posto građana, više nego u prvom valu istraživanja kada je taj udio iznosio 16,5 posto, djelomično nezadovoljnih je 42,16 posto, a neutralnih 34,13 posto.

Što je na dulje staze, potencijalno tempirana bomba. Kao i potres, takvi procesi bude najniže instinkte u ljudima. Zamislimo kako je onima kojima migranti, usred društvenih lomova, predstavljaju konkurenciju na tržištu rada. Zabrinutost zbog smanjenja mogućnosti zaposlenja za domaće radnike navodi 51,7 posto građana, a snižavanje cijene rada i radnih standarda 47,7 posto. Pitanje koje se nameće nije samo ekonomsko, već duboko identitetsko: hoće li, recimo, Nepalci doći i koliki će biti njihov postotak u ukupnom stanovništvu za deset godina... Gdje će živjeti – u getima gradova ili na obroncima Banije, Gorskog kotara i Like?

Usporedimo to s asimilacijom kosovskih migranata poslije Drugog svjetskog rata, ne zato što je bila lakša, već zato što je društvo tada imalo više kapaciteta za prihvat, više volje za zajedništvo. Danas, kada se socijalna pravda sve češće artikulira kroz birokratske uvjete i kulturne

postaje dokument vremena, ne samo prošlog, već i budućeg. Jer pitanje nije hoće li doći brojni novi migranti, već hoće li društvo imati snage da ih ne pretvori u simbol vlastitog straha. Na tom tragu, razgovaramo s generalom zbora Hrvatske vojske Josipom Lucićem, kineziologom, autorom monografija, kao čovjekom s uvidom u povijesni teret migracija na području Hrvatske. „Ekonomске migracije su najnormalnija pojava. One se ne događaju samo posljednjih desetljeća, već kontinuirano stoljećima. Uvjetovane su ratovima i ekonomskim prilikama, a ljudi se kreću tamo gdje mogu mirnije živjeti i zaraditi za život svoje obitelji. U tome nema ničeg čudnog, osobito kada uzmemo u obzir da je Hrvatska raskrižje putova između istoka i zapada, te sjevera i juga”, smatra general Lucić.

Josip Lucić

“Već za vrijeme Austro-Ugarske monarhije svjedočimo planskom preseljavanju naroda. Tako i danas u Hrvatskoj imamo manjine koje su ovdje prisutne još iz tog razdoblja. Ljudi su dolazili raditi u šumama, na uređenju polja, podizanju nasipa uz rijeke, te u

industriji tijekom 19. i 20. stoljeća. Svi ti ljudi koji su se tada doselili na teritorij Hrvatske danas su integrirani u društvo. Ustav im jamči pravo na očuvanje nacionalnog identiteta. Česi, Slovaci, Slovenci mnogi su od njih došli u Hrvatsku i ostavili trag. Susrećemo prezimena austrijskog, njemačkog i mađarskog porijekla. To su danas integrirane obitelji koje njeguju sjećanja na svoje korijene, ali su dio hrvatskog društva... Moje je mišljenje da s ljudima koji su na prostoru Hrvatske već 200 ili 300 godina nema nikakvog problema. Problem vidim jedino u kontinuitetu velikosrpske politike, koja traje desetljećima, pa i dulje od stoljeća. O tome je govorio i predsjednik Tuđman, koji je uočio da se nakon Drugog svjetskog rata, pod krinkom jugoslavenstva i kroz djelovanje tajnih službi, policije i vojske, provodilo plansko naseljavanje stanovništva iz Srbije i Crne Gore — često na štetu hrvatske populacije. Dio tih ljudi integrirao

Što se samog kretanja stanovništva tiče, general Lucić smatra to prirodnom i normalnom pojavom. "Hrvatska nije izolirani otok. Ljudi se sele po cijelom svijetu – u Sjevernu i Južnu Ameriku, Australiju. O tome bi se možda trebalo više govoriti, kako hrvatska javnost ne bi stekla dojam o nekoj velikoj i snažnoj ugroženosti. Nepalske radnike osobno ne poznajem, ali koliko čujem, spremni su raditi u građevinarstvu, što domaće stanovništvo u određenoj mjeri izbjegava. Ako se ti poslovi moraju obaviti, a naši ih ne žele raditi, onda je logično da se radnici dovode iz drugih zemalja. Koliko je poznato, ti radnici su zasad bez obitelji i njihov boravak u Hrvatskoj je privremen. Ne može se stvarati osjećaj da su oni prijetnja hrvatskom društvu. S obzirom na današnju dinamiku razvoja i investicija, ti su radnici Hrvatskoj potrebni – osobito za infrastrukturne projekte kakvih desetljećima nije bilo. Kako bismo funkcionirali bez radne snage potrebne za sve što se danas gradi i obnavlja? Očito je da naši ljudi te poslove ne žele raditi, pa ih prepuštaju radnicima iz udaljenih zemalja, čije obitelji od toga žive", zaključuje.

Ljevica nije izgubila vrijednosti, tek je izgubila jezik kojim ih prenosi. Desnica je prepoznala emocionalni potencijal socijalnih tema i prilagodila ih vlastitom narativu. Ako ljevica želi povratiti relevantnost, mora se vratiti terenu, obnoviti klasnu analizu i ponuditi viziju društva koja ne počiva na strahu, nego na solidarnosti.

Istaknuta fotografija: Marta Ožanić

Tekst financira Agencija za elektroničke medije iz Programa poticanja novinarske izvrsnosti

Prati i dijeli Artkvart.hr

[#migranti](#) [#socijalna pravda](#) [#Što ljevica može naučiti od desnice?](#) [#strah](#) [#Vid Jeraj](#)